

ارزش منصفانه

مترجم: دکتر احمد یعقوب نژاد

مقدمه

در ژانویه ۲۰۰۳ هیئت استانداردهای حسابرسی آمریکا، بیانیه استاندارد حسابرسی شماره ۱۰۱ را با عنوان "حسابرسی اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه و افشای اطلاعات مرتبط با آن"، منتشر کرد. این استاندارد برای حسابرسی صورتهای مالی که از ژوئن ۲۰۰۳ و پس از آن شروع می‌شود لازم الاجرا است و راهنمایی‌های لازم را به منظور حسابرسی اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه و افشای اطلاعات مرتبط با آن، ارائه می‌کند.

سالهای متمادی است که نیاز به اندازه‌گیری برخی از اقلام صورتهای مالی با ارزش منصفانه، در ادبیات حسابداری مطرح شده، اما تا کنون، تنها منبع راهنمایی و عمومی حسابرسی در این زمینه، بیانیه استاندارد حسابرسی شماره ۵۷، با عنوان حسابرسی برآوردهای حسابداری است. برآوردهای مربوط به ارزش منصفانه با سایر برآوردهای حسابداری تفاوت دارد زیرا در صورت عدم دسترسی به قیمت‌های بازار، مدیریت باید با استفاده از رویکردی مناسب و مفروضاتی که منعکس‌کننده نظر افراد حاضر در بازار است، ارزش منصفانه را برآورد کند. این جنبه منحصر به فرد، همراه با افزایش تعداد استانداردهای حسابداری که اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه و افشای اطلاعات مرتبط به آن را تکلیف می‌کند و همچنین پیچیدگی برخی از این اندازه‌گیریها و اهمیت آنها برای صورتهای مالی ایجاب می‌کند که یک رهنمود

حسابرسی ویژه برای چنین اندازه‌گیریهایی تدوین شود.

اگر چه بیانیه استاندارد حسابرسی شماره ۱۰۱ یک چارچوب عمومی و کلی را برای حسابرسی اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه و افشای اطلاعات مرتبط با آن فراهم می‌کند و راهنمایی تفضیلی و جزء به جزء را برای حسابرسی انواع گوناگون برآوردهای ارزش منصفانه، ارائه نمی‌دهد. با این حال، رهنمودهای ارائه شده در بیانیه می‌تواند برای درک فرایند مورد استفاده مدیریت برای انجام برآوردهای ارزش منصفانه مفید باشد و به حساب‌رسان در ارزیابی اینکه آیا اندازه‌گیریهای انجام شده مطابق با اصول پذیرفته شده حسابداری می‌باشد یا خیر، کمک کند. در فرآیند حسابرسی، حسابرس همواره مفروضات مهم را ارزیابی کرده، مناسب بودن مدلهای ارزشیابی را رسیدگی و اطلاعات اساسی را آزمون می‌کند. او فرایند یاد شده را حتی زمانیکه مدیریت در انجام برآوردها از کارشناسان ارزیابی استفاده می‌کند نیز رعایت می‌کند. لذا حساب‌رسان باید در ارتباط با ارزش منصفانه، موارد زیر را درک نمایند:

- نحوه برآورد ارزش منصفانه از سوی واحد تجاری گزارشگر
- نحوه استفاده از کارشناس جهت اندازه‌گیری ارزش منصفانه
- الزامات اصول پذیرفته شده حسابداری در ارتباط با ارزش منصفانه

برآوردهای

حسابداری تفاوت

دارد زیرا در صورت

عدم دسترسی به

قیمتهای بازار،

مدیریت باید با

استفاده از رویکردی

مناسب و مفروضاتی

که منعکس‌کننده نظر

افراد حاضر در بازار

است، ارزش منصفانه

را برآورد کند.

مفروضات اساسی برآورد ارزش
منصفانه

درک اینکه مدیریت چگونه اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه و افشای اطلاعات مرتبط به آن را انجام می‌دهد، اولین قدم حساس و مهمی است که شالوده و اساس طراحی روشهای حسابرسی را در اختیار حسابرس قرار می‌دهد. حسابرسی این بصیرت و آگاهی را در شناسایی

موارد زیر به عنوان یک اصل در نظر می‌گیرد:

● تجربه و مهارت کارکنانی که در اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه دخالت داشته و درگیر هستند.

● اطلاعات و مفروضات با اهمیتی که مدیریت جهت انجام برآورد خود استفاده می‌کند.

● درک اینکه مدیریت در هنگام تدوین مفروضات، به چه نحوی اطلاعات مربوط بازار را شناسایی و مورد استفاده قرار می‌دهد.

● به چه نحوی مدیریت تغییرات ایجاد شده در مفروضات را نظارت می‌کند.

● حوزه‌ها و زمینه‌هایی که مدیریت در انجام برآوردهای ارزش منصفانه از نظر کارشناس استفاده می‌کند.

همچنین حسابرس باید الزامات اصول

پذیرفته شده حسابداری را به ویژه در

ارتباط با برآورد ارزش منصفانه درک

کند. این موضوع می‌تواند مورد

اعتراض و تردید قرار گیرد. زیرا

اصول پذیرفته شده حسابداری،

روشها یا فرایندهایی را برای

اندازه‌گیری اقلام مبتنی بر ارزش

منصفانه مشخص نمی‌کند، بلکه

اصول پذیرفته شده حسابداری اشاره

می‌کند که ارزشهای منصفانه باید

مبتنی بر قیمت‌های قابل مشاهده بازار (برای مثال، مظنه بازار) باشد. در صورتی که قیمت‌های قابل مشاهده بازار در دسترس نباشد، فنون مورد استفاده مدیریت برای برآورد اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه باید بر اساس مفروضاتی باشد که افراد حاضر در بازار از آنها استفاده می‌کنند. اگر این اطلاعات نیز در دسترس نباشد، اصول پذیرفته شده حسابداری، به واحدهای تجاری اجازه می‌دهد تا زمانی که مشخص نشود حاضران در بازار از مفروضات متفاوت دیگری استفاده می‌کنند، از مفروضات خود استفاده نمایند.

استفاده از کارشناس ارزیابی توسط مدیریت

در امریکا، بسیاری از بیانیه‌های مهم حسابداری منتشر شده توسط هیات تدوین استانداردهای حسابداری مالی، از جمله بیانیه‌های استاندارد حسابداری شماره ۱۴۱، با عنوان ترکیب واحدهای تجاری و استاندارد حسابداری شماره ۱۴۲ با عنوان سرقتی و سایر داراییهای نامشهود، استفاده از برآوردهای ارزش منصفانه را لازم می‌دانند. این روند در آینده نیز ادامه خواهد داشت و واحدهای تجاری تشویق می‌شوند تا با کارشناسان ارزیابی متخصص در اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه مشورت کنند. اگرچه اصول پذیرفته شده حسابداری، مدیریت را به جلب همکاری یک کارشناس برون سازمانی برای انجام اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه ملزم نمی‌کند، اما بسیاری از واحدهای تجاری از این رویکرد استفاده می‌نمایند. زیرا ممکن

درک اینکه مدیریت

چگونه اندازه

گیریهای ارزش

منصفانه و افشای

اطلاعات مرتبط به

آن را انجام می‌دهد،

اولین قدم حساس و

مهمی است که

شالوده و اساس

طراحی روشهای

حسابرسی را در اختیار

حسابرس قرار

می‌دهد.

است کارکنانی در اختیار نداشته باشند تا بتوانند اندازه گیریهای ارزش منصفانه را با کیفیتی بالا انجام دهند و یا آنکه این واحدها نیازمند بی طرفی، مهارت و تجربه حرفه‌ای کارشناسان برون سازمانی هستند.

به متخصصان حرفه‌ای ارزیابی، نیز با توجه به دانش حرفه‌ای و آموزشهای داده شده به آنان، گواهی نامه‌های معینی داده می‌شود. جامعه ارزیابان آمریکا اولین و بزرگترین جامعه‌ای است که کار انجام آزمون و اعطای اعتبار نامه‌ها را در رشته‌های مختلف از جمله ارزیابی‌های تجاری ارائه می‌کند. اعضای جامعه ارزیابان آمریکا که عنوان معتبر ارزیاب ارشد را دریافت کرده‌اند، از استانداردهای یکسانی در کار حرفه‌ای ارزیابی پیروی می‌کنند. این استانداردها در ایالات متحده تحت عنوان استانداردهای پذیرفته شده کار حرفه‌ای ارزیابی، شناخته شده است و این افراد ملزم هستند تا موارد گوناگونی مانند بی طرفی و استانداردهای تهیه گزارش ارزیابی را رعایت کنند.

انجمن حسابداران رسمی آمریکا، اعتبار نامه‌های مجاز را به داوطلبانی اعطا می‌کند که تجربه و دانش مورد نیاز را داشته و امتحانی سخت و دقیق را که یک روز کامل به طول می‌انجامد، با موفقیت به اتمام برسانند. داوطلبان دریافت این اعتبار نامه، باید گواهینامه معتبر حسابرسان مستقل را داشته باشند. همچنین انجمن حسابداران رسمی آمریکا برنامه‌ای را برای اعطای اعتبار نامه به حسابرسان مستقلی تدوین کرده است که در ارزیابی‌های تجاری تخصص دارند.^۲

مدیریت، مسئول داده‌هایی است که پایه و مبنای اندازه‌گیری را تشکیل می‌دهند. همچنین مسئولیت رویکرد، روشها و مفروضاتی را به عهده دارد که کارشناس جهت رسیدن به ارزش منصفانه یک قلم مورد استفاده قرار می‌دهد.

با این وجود، حتی هنگامی که مدیریت از یک کارشناس خبره و خارج از واحد تجاری استفاده می‌کند، نمی‌تواند مسئولیت اندازه‌گیری ارزش منصفانه را که برای گزارشگری مالی مورد استفاده قرار گرفته به او تفویض نماید. مدیریت، مسئول داده‌هایی است که پایه و مبنای اندازه‌گیری را تشکیل می‌دهند. همچنین مسئولیت رویکرد، روشها و مفروضاتی را به عهده دارد که کارشناس جهت رسیدن به ارزش منصفانه یک قلم مورد استفاده قرار می‌دهد.

حسابرس باید بررسی کند که کارشناس تجربه لازم را در اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه دارد و مفهوم ارزش منصفانه بکار گرفته شده نیز مطابق با اصول پذیرفته شده حسابداری است. برخی از کارشناسان ممکن است با مفاهیم ارزش مورد استفاده برای ارزیابی آشنایی بیشتری داشته باشند که اهدافی غیر از گزارشگری مالی را دنبال می‌کند. این مفاهیم ممکن است مطابق با اصول پذیرفته شده حسابداری و یا در تضاد با آن باشند. برای نمونه، ارزش سرمایه گذاری برای یک سرمایه گذار خصوصی که بستگی به شرایط و انتظارات شخصی او دارد، یا ارزش تصفیه که عبارت از مبلغ خالصی است که یک واحد تجاری می‌تواند در زمان خاتمه دادن فعالیت تجاری و از طریق فروش تدریجی داراییهای خود بدست آورد.

ارزش سرمایه گذاری عبارت از منافعی است که یک خریدار خاص از یک دارایی انتظار دارد، اما در برآورد ارزش منصفانه بر اساس اصول پذیرفته شده حسابداری تنها باید منافعی را به حساب آورد که حاضران

در کل بازار انتظار دارند. همچنین اندازه‌گیریهای ارزش منصفانه مبتنی بر اصول پذیرفته شده حسابداری، بندرت برای ارزش تصفیه مناسب می‌باشد. زیرا در آن، فرض بر این است که فروش اجباری صورت می‌گیرد. از این رو در این زمینه مفهوم فروشندگی مطلع و مایل وجود ندارد که مکمل ارزش منصفانه مبتنی بر اصول پذیرفته شده حسابداری است. در حالی که بسیاری از موسسات حسابداری مستقل خدمات حرفه‌ای ارزیابی را ارائه

می‌دهند. مدیریت باید آگاه باشد موسساتی که حسابداری شرکت‌های سهامی عام را به عهده دارند، مجاز به ارائه خدمات ارزیابی به صاحبکاران خود نمی‌باشند.

حسابرسی برآوردهای ارزش منصفانه

اغلب، در زمان نبود دسترسی به قیمت‌های قابل مشاهده بازار، مدیریت از یک روش ارزیابی مانند روش وجوه نقد تنزیل شده برای برآورد ارزش منصفانه استفاده می‌کند. اصول پذیرفته شده حسابداری مقرر می‌کند که این روشها باید بر اساس مفروضاتی باشد که مشارکت کنندگان بازار در برآوردهای خود از آنها استفاده می‌کنند. اندازه‌گیریهای بعمل آمده با استفاده از فنون ارزیابی با عدم اطمینان و ذهنی بودن همراه است. به این دلیل حسابرسان باید احتمال خطری را ارزیابی نمایند که باعث ارائه نادرست برآورد می‌شود و به این منظور عوامل زیر باید مورد رسیدگی

قرارگیرد:

- طول دوره پیش بینی (برای برآوردهایی که با استفاده از روش وجوه نقد تنزیل شده صورت گرفته است).

- تعداد مفروضات پیچیده و با اهمیت.

- درجه ذهنی بودن مفروضات.

- تعیین اینکه آیا مفروضات به

پیشامدها یا نتیجه رویدادهای آتی

بستگی دارد؟ تاچه اندازه؟ و اینکه آیا داده‌های

عینی، برای تایید مفروضات با اهمیت در

دسترس می‌باشد؟

حسابرسان با استفاده از

نتایج حاصل از ارزیابی

احتمال خطرو به همراه

کسب شناخت از فرایندی

که مدیریت در برآورد

ارزش منصفانه استفاده

می‌کند و با توجه به الزامات

اصول پذیرفته شده

حسابداری، روشهای

حسابرسی خود را طراحی می‌کنند.

هنگامی که مدیریت از یک مدل ارزیابی

استفاده می‌نماید، روشهای حسابرسی عموماً

روی موارد زیر متمرکز می‌شوند.

ارزیابی مفروضات با اهمیت و قابل

ملاحظه: این مفروضات می‌توانند اثر

قابل توجهی روی برآورد ارزش

منصفانه داشته باشند و حسابرس باید

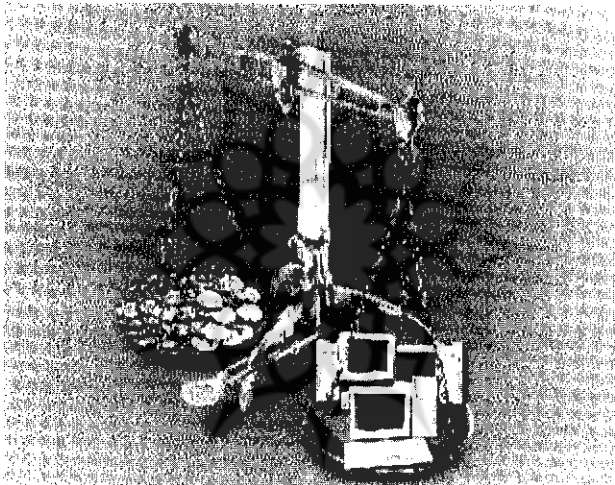
بررسی کند که آیا این مفروضات

منطقی هستند و با اطلاعات موجود در

بازار، محیط اقتصادی و رویدادهای

گذشته مطابقت دارند. در صورتی که

اطلاعات بازار در دسترس نباشد و

مدیریت از مفروضات خود برای برآورد ارزش منصفانه استفاده کند، حسابرس باید مشخص کند که آیا اطلاعاتی وجود دارد تا نشان دهد که حاضران بازار از مفروضات مناسب تری استفاده می کنند یا خیر. برای مثال در تعیین ارزش منصفانه یک دارایی کمیاب که اطلاعات بازار مربوط به آن در دسترس نمی باشد، حسابرس مشخص خواهد کرد که آیا

مدیریت به اطلاعات مرتبط با فروش داراییهای مشابه و یا به محیط اقتصادی که دارایی در آن مورد استفاده قرار می گیرد و تجربیات گذشته در خصوص دارایی های مشابه توجهی کرده است.

● **تعیین مناسب بودن مدل ارزیابی:** در صورتی که مدیریت یا کارشناس او به منظور برآورد ارزش منصفانه از یک مدل ارزیابی استفاده نماید، حسابرس باید مدل را بازبینی و مناسب بودن مدل را در شرایط موجود ارزیابی کند. به عنوان مثال، استفاده از مدل تنزیل جریان وجوه نقد برای ارزیابی سرمایه گذاری در یک واحد تجاری مناسب نیست چرا که هیچگونه درآمد قابل اتکایی در اختیار نمی باشد که بتواند مبنای پیش بینی وجه نقد باشد.

● **آزمون اطلاعات ناشی از برآوردها:** حسابرس باید اطلاعاتی را مورد آزمون قرار دهد که مدیریت یا کارشناس او، برای انجام برآورد ارزش منصفانه از آنها استفاده کرده اند. در این آزمون، حسابرس باید رسیدگی کند که اطلاعات حاصل از یک منبع قابل اتکا است، از نظر محاسبات ریاضی صحیح می باشد و مربوط و مطابق با سایر اطلاعاتی است که

حسابرس طی دوره حسابرسی کسب کرده است.

برخی از حسابرسان ممکن است از مدلهای ارزیابی خود جهت آزمون اندازه گیریهای ارزش منصفانه و افشای اطلاعات مربوط به آن استفاده کنند. در این حالت، حسابرس ممکن است بتواند با استفاده از مدل خود، مفروضات و داده های مدیریت، آزمونهای پیشگفته را حذف کرده یا کاهش دهد. حسابرس باید هرگونه اطلاعاتی را که از مدیریت بدست می آورد و جهت رسیدن به برآورد ارزش منصفانه از آن استفاده شده است، مورد رسیدگی و آزمون قرار دهد.

همچنین، به جای آزمون برآوردهای ارزش منصفانه از طریق ارزیابی مفروضات، تعیین مناسب بودن مدل ارزیابی و آزمون داده های مدیریت، گاهی اوقات حسابرس می تواند با بررسی رویدادهای پس از تاریخ ترانزاکشن یا رویدادهایی که برآورد را تایید یا رد می کند، برآوردهای ارزش منصفانه را مورد آزمون قرار دهد. حسابرسانی که از مدلهای خودشان جهت ارزیابی اندازه گیری ارزش منصفانه استفاده می کنند باید آگاه باشند که مجاز به ارائه چنین خدماتی برای مشتریان خود که کار حسابرس آنها را انجام می دهند، نمی باشند.

حسابرس باید گزارش کارشناسی را که مدیریت به خدمت گرفته با دقت مطالعه کند. این عمل ممکن است باعث افشای اطلاعات اضافی مربوط شود که طی دوره حسابرسی نیاز به بررسی دارند، همچنین زمانبندی کار کارشناس در اندازه گیری ارزش منصفانه برای مدیریت و حسابرس با

حسابرس باید هرگونه

اطلاعاتی را که از

مدیریت بدست

می آورد و جهت

رسیدن به برآورد

ارزش منصفانه از آن

استفاده شده است،

مورد رسیدگی و

آزمون قرار دهد.

اهمیت می باشد. گزارش به موقع منجر به گزارشگری مالی به موقع توسط مدیریت خواهد شد و به همان ترتیب حسابرس زمان مناسب تری را برای طراحی و اجرای روشها در اختیار خواهد داشت تا رسیدگیهای لازم را جهت ارزیابی مناسب اندازه گیری به عمل آورد.

در امریکا، در مواردی که حسابرس بخواهد از یک کارشناس به منظور ارزیابی اندازه گیری ارزش منصفانه واحد تجاری استفاده کند و کارشناس یاد شده جزء کارکنان موسسه حسابرسی یا شخصی خارج از شرکت و همانند یکی از اعضاء گروه حسابرسی باشد مفاد بیانیه استاندارد حسابرسی شماره ۲۲ با عنوان برنامه ریزی و سرپرستی رعایت می شود و در سایر موارد، بیانیه استاندارد حسابرسی شماره ۷۳ با عنوان استفاده از کار یک کارشناس به اجرا در می آید.

خلاصه

بیانیه استاندارد حسابرسی شماره ۱۰۱ در امریکا با عنوان حسابرسی اندازه گیریهای ارزش منصفانه و افشای اطلاعات مرتبط با آن، راهنمایی لازم را جهت دست یابی حسابرسان به دو هدف زیر فراهم می کند: (۱) درک اینکه مدیریت یک واحد تجاری ارزش منصفانه را به چه نحوی محاسبه می کند، و (۲) تعیین این مطلب که آیا اندازه گیری به عمل آمده مطابق با اصول پذیرفته شده حسابداری می باشد یا خیر. شروط و الزامات این استاندارد برای حسابرسی صورتهای مالی لازم الاجرا می باشد که از ۱۵ ژوئن سال ۲۰۰۳ و پس از آن شروع می شود.

حسابرسان باید احتمال خطر ارائه نادرست و با اهمیت برآوردهای ارزش منصفانه را مورد ارزیابی قرار دهند. به این منظور آنها باید تعداد، اهمیت و ذهنی بودن مفروضات بکار گرفته شده در برآوردها را مورد رسیدگی قرار دهند. حسابرس به منظور طراحی روش های موثر در خصوص حسابرسی ارزش منصفانه، باید در ارتباط با موارد زیر آگاهی لازم را کسب نماید:

- ۵ میزان تخصص و مهارت کارکنانی که اندازه گیری را به عمل آورده اند.
- ۵ مفروضاتی که برای اندازه گیری مورد استفاده قرار گرفته است.
- ۵ نحوه نظارت و تجدید نظر نسبت به مفروضات یاد شده طی دوره.
- ۵ آگاهی نسبت به مشارکت افراد برون سازمانی که در تعیین ارزش منصفانه تخصص داشته و از طرف مدیریت به کار گرفته می شوند (در صورت وجود).
- برخی از شرکتهای کارکنان متخصصی را در اختیار ندارند که بتوانند ارزش داراییهای خود را به درستی برآورد نمایند، از این رو آنها از کارشناسان ارزیابی استفاده می کنند. اما حتی هنگامی که مدیریت به دنبال چنین کمکی باشد نیز در ارتباط با صحت و دقت هرگونه برآورد ارزش منصفانه در صورتهای مالی، مسئول خواهد بود.

حسابرسان باید احتمال خطر ارائه نادرست و با اهمیت برآوردهای ارزش منصفانه را مورد ارزیابی قرار دهند.

پانویس ها:

۱. www.appraisers.org

۲- جهت کسب اطلاعات بیشتر به آدرس abv.htm/div/members/www.aicpa.org مراجعه کنید.

منبع:

Menelaides Susan L. and Lynford, E. Graham and Gretchn Fishbach, Auditors Approach to Fair Value, Journal of Accountancy, June, 2003